

KOMMENTARER: TRYGVE SÖDERLING

Självständigt

Kuin koira veräjästä. Det finska talesättet om hunden som smiter genom grindöppningen är en träffande bild för Finlands självständighetsprocess för 100 år sedan. På svenska gör ”tillfället tjuven”, men de högtidliga festtal som nu hålls handlar knappast om hundar eller tjuvar – snarare uppdateras jargongen till ett *window of opportunity*.

Faktum kvarstår att fönstret eller grinden gläntades för Finland av de ryska revolutionerna 1917: den borgerliga på våren, den socialistiska på senhösten. Sådillvida är stormningen av Vinterpalatset i vår dåvarande huvudstad Petrograd, natten till den 7 november, ett klart mera epokgörande datum för Finland än vår lantdags utspel den 6 december.

Andra kandidater för jubileumskalendern kunde vara 15 november, när lantdagen i Helsingfors förklarade sig vara ”innehavare av den högsta statsmakten”. Och framför allt kunde vi fira nyårskvällen, 31.12, när Finlands självständighet erkändes av de ryska folkkommissariernas råd.

4 januari kom bekräftelsen från allryska centrala exekutivkommittén, och erkännanden från Sverige, Frankrike och Tyskland – ytterligare ett vik-

tigt datum, alltså, för den som vill fira självständighetens 100 år ”på riktigt”.

I den nationella självkänslans berättelse passar det förstås att framhäva sjätte december och det finländska initiativet. Men exakt samma gest hade lantdagen gjort redan på sommaren, 18 juli, i och med antagandet av den så kallade maktlagen.

Den gången vädjade industrikretsar i Finland – via diplomaten Carl Enckell – till Kerenskijs regering om att den alltför självständighetsivrande lantdagen skulle upplösas. Vilket också skedde.

Det officiella Finland förtränger eller bortförklarar gärna att klartecknet från Petrograd var mera avgörande än en finländsk deklaration. Ytterligare

grus i jubileumsmaskineriet kastar, på sina håll, att det var bolsjevikregeringen som lät vagnen Finland koppla sig från det ryska tåget, mot det borgerliga Rysslands vilja.

Om inte möjlighetens fönster öppnats av Lenin & Co. hade alltså omröstningen i Finlands senat 6.12 förblivit ett symboliskt slag i luften. Ungefär som den ”självständighetsförklaring” som en del katalaner firade på gatorna den

Hufvudstadsbladet rapporterade om landets självständighetsförklaring den 6.12.1917 utan att ta till onödigt braskande rubriker.

ARBETET

N:o 52

FOLKBLAD FÖR SÖDRA FINLAND

1917

Annonspris: 15 penni per som. För stände annonser beviljas rabatt. Annonser emottagas i Åbo: i Arbetets kontor, Västerlånggatan 25, tel. 799, i Socialistiska tryckeriet, Ryska kyrkogatan 14, telef. 388, i Helsingfors & Arbetets filialkontor Cirkusgatan 3 och av tidningens ombud Frans Lönnberg, Rönnskogsgatan 26. — Artiklar o. samisar skickas till Arbetets Redaktion, Åbo.

Lördagen den 21 juli

Prenumerationspris: 1/2 år 6 kr., 1 år 11 kr., 3 år 30 kr., 5 år 50 kr., 10 år 90 kr. — Prenumerationer och annonser i landsorten samt på utrikes adresser skickas till Arbetets kontor, Västerlånggatan 25, Åbo. — I Helsingfors kan prenumerations och i Arbetets filialkontor Cirkusgatan 3 och gån Arbetets ombud Frans Lönnberg, Rönnskogsgatan 26.

Kampen för Finlands frihet.

Vårt parti har vunnit en av de vackraste, mest betydelsefullaste segrar som någonsin vunnits i kampen för frihet och självbestämmanderätt åt Finlands folk. Genom dess beviljanden har en lag antagits av lantdagen, som fastslår denna rätt att själv antaga och stadfästa alla lagar rörande Finlands inre angelägenheter samt att bestämma om landets styrelse.

Denna lag är den första stora vinning revolutionen bragt oss. Alltsedan revolutionen har vårt parti strävat i den rikt-

ifrågavarande lagförslaget icke innebar den statliga självständighet man önskade och därför borde avvisas.

Då frågan var nära att avgöras, framställdes plöseligt förslaget att i lagens ingress intaga ett platoniskt yrkande på fullt statligt oberoende — ett yrkande, som framkommit i det sammanhanget och på det sättet helt enkelt var provokatoriskt, och det både gentemot lantdagen och mot ryska regeringen. Återstår att se, om dessa herrar, vilka efter att av alla sin

Finlands inre självbestämmanderätt.

Utvidgandet av lantdagens rättigheter. Den stora debatten i lantdagen.

Lantdagen behandlade vid sitt plenium senaste tisdag grundlagsutskottets förslag till lag angående utöandet av högsta makten i Finland, vilket finns införd på annat ställe i dagens blad.

Man såg genast vid plenariet början att

G. G. Rosenqvist (sv. folkp.) talade i frihetskräkens namn emot lagförslaget. Söderholm (sv. folkp.) Lagförslaget är rudimentärt, dåligt till såväl innehåll som form.

Liukkonen (agr.): Det soc.-dem. partinötes uttalande i denna fråga har väckt jubel hos det unga släktet i Finland. Just nu är tiden lämpig att godkänna en sådan lag, som uppfyller tidens krav.

K. H. Wik: Finlands arbetarklass har försökt upprätthålla rättsordningen, då överklassen svikit. Lagförslaget för oss ännu ej till självständighet, det vet soc.-dem. nog utan Nevalinnas m. f. s. undervinning. Det är blott den imperialistiska prässen i Ryssland som hotat behålla lagförslaget som Fin-

Borde vi fira självständighetsdag redan 18.7, inte 6.12? Åbobaserade Arbetet beskrev lantdagens beslut att själv ta makten i Finland som "en av de vackraste segrarna" någonsin för det socialdemokratiska partiet. Samma dag hälsade Dagens Nyheter storfurstendömet välkommet "i de fria nationernas led". Kerenskij svarade med att upplösa lantdagen.

27 oktober i år. I och för sig var storfurstendömet en rätt obetydlig landsända, med två procent av det ryska rikets 150 miljoner invånare, medan dagens Katalonien har 16% av Spaniens 46 miljoner invånare och står för 19% av landets BNP.

Någon revolution i Madrid är knappast på gång, och katalanerna är själva delade i separationsfrågan, på ett annat sätt än finländarna var 1917. Grinden står inte ens på glänt.

Detsamma gäller för de irakiska kurderna, som genomförde en folkomröstning nästan samtidigt som katalanerna. Någon moralisk belöning för att ha stått för viktigt motstånd mot Daesh ("Islamska staten") verkar inte vara aktuell i dagens läge.

1990, däremot, öppnade det USA-ledda kriget mot Bagdad ett revolutionärt fönster för irakiska Kurdistan, på samma sätt som första världskriget öppnade ett för det ryska Finland. Regionen har sedan dess en *de facto*-självständighet.

Som bekant gäller det inte för de syriska, iranska eller turkiska kurderna. Deras situation liknar snarare palestiniernas, som inte heller kan räkna med självständighet om inte någon verkligt häpnadsväckande förändring sker i Tel Aviv eller Washington.

För Finlands del är det begripligt att presidentens populäraste TV-show infaller den sjätte december, men ur omvärldens synvinkel fyller alltså vår självständighet 100 strax före tolvslaget natten mot nyåret 2018, eller möjligen fyra dagar senare.

Nya Argus, som är nästan på dagen 10 år äldre än Finland, gratulerar sitt värdjur och påminner samtidigt – med den äldres och mer

erfarnas rätt – om att självständighet inte är en synonym till isolationism.

Zon 6

Insektforskaren Alfred Kinseys rapporter om vita Amerikaners sexuella beteendemönster väckte på sin tid (1948, 1953) enorm uppmärksamhet.

Att till exempel en tredjedel av de intervjuade männen någon gång hade fått utlösning med en annan man kastade plötsligt ljus över en gråzon som dittills varit kraftigt tabubelagd och därför okänd också för denna tredjedel.

På sikt bidrog Kinseys orgasmstatistik till att förändra attityder och lagstiftning i västvärlden. I Fin-

land avkriminaliserades homosexuella handlingar visserligen först 1971.

Ett slags Kinsey-effekt, fast tvärtom, kan man tala om i kölvattnet av den pågående #metoo-kampanjen. Inte heller på området trakasserier visste vi, kollektivt, det vi visste punktvis, som individer. En ny bild av det privata gör det privata politiskt. I synnerhet vi män har överrumplats av den gråzon av sexuell huliganism som lyfts fram. Vi har säkert sett symptomen, enstaka träd, men inte skogen: att de flesta kvinnor någon gång utsatts för närmanden, ord och handlingar som går långt utanför kategorin klumpiga försök till flirt. Vi talar äntligen öppet om en snedvriden könskultur, som inte längre kan avfärdas med att det skulle handla om särfall.

Trakasserier är ett brett begrepp, men för den som vill är det inte övermäktigt att ringa in. Som Sofi Oksanen konstaterar (*Helsingin Sanomat* 15.11) är ett nyckelord maktutövning: att någon utnyttjar sin position som fysiskt eller socialt starkare, att det är svårt för den andra parten att försvara sig, i synnerhet när vittnen saknas. Att mista jobbet för att man "inte klarar av lite humor" är inte roligt. Till det kommer skammen över att inte våga säga ifrån.

Man kan dra en parallell mellan trakasserier och den grövsta formen av sexuell kränkning, våldtäkt. I bägge fallen finns ett väldigt stort mörkertal. Talande nog tog Kinseys omfattande undersökningar under 1940- och -50-talet inte ens upp saken: Kinsey föreställde sig att våldtäkt var ett så marginellt fenomen att det inte lönade sig att fråga. (Förstås kan man också tänka sig att alla som begått brott knappast skulle svara ärligt.)

Om antalet anmälningar av våldtäkter idag är större än på Kinseys tid, beror det på att brottet blivit ovanligare, inte vanligare. Därför kan man hoppas att också de långa listorna på fula handlingar som nu kommer upp i ljuset inom ramen för #metoo-intifadan är tecken på att tanklös manschauvinism redan är på fallrepet. På samma sätt som man också i Finland under de senaste åren, till sin förundran, börjat uppleva bilförare som artigt stannar för fotgängare vid övergångsställen.

Gatan är visserligen ett offentligt rum, medan övergrepp ofta görs i slutna sådana. Men offentlig-

heten kring de senare kan på sikt komma att förändra också den sexuella trafikulturen.

ISverige har mediestormen också fött några randfenomen, på samma sätt som stora demonstrationer lockar också små marginalgrupper som i dem ser ett svepskäl för att kasta stenar och krossa fönster. I fackorganet *Journalisten* (19.10) oroar sig Lisa Bjurwald över att "erfarna kollegers pressetiska instinkter kollapsar när de ställs inför en känsloladdad kampanj som #metoo". Hon citerar bland andra en kvinnlig skribent med över 10000 följare på Twitter som har namngett tre kända svenska män med kommentaren "Vilket svin outas härnäst? Låt rensningen börja!"

En retorik och ett tonfall som, säkert omedvetet, sammanfaller med extremhögerens.

Kollektiva upprop som publicerats i bland annat Sverige, USA och Frankrike har i alla fall siktat in sig på branschkulturer (skådisar, jurister med flera), snarare än enskilda personer. I Finland, däremot, har varken spektakulära uthängningar eller stora samlade vittnesmål från yrkesgrupper synts till när det här skrivs – och ingen tror väl att tystnaden beror på att finländska män skulle bete sig så mycket mera hänsynsfullt än till exempel rikssvenska?

Orsaken är snarast den motsatta. Också här gäller iakttagelsen att revolutioner i regel inte börjar där förtrycket är som svårast, utan snarare där förtrycket redan har börjat krackelera.

Zon 6 var namnet på en tuff svensk rockgrupp. Att vi rör oss i det erotiska territoriet garanterar, som Anna Rotkirch konstaterar i en kolumn (*Hufvudstadsbladet* 18.11), en uppmärksamhet som är svår att mobilisera för mindre mediasexiga former av utnyttjande, till exempel skatteparadisen. Sex går under huden och känns privat på ett annat sätt än när våra kollektiva skattepengar skandalöst förskingras. Ändå är det i bägge fallen fråga om maktmisbruk – dåligt ledarskap.

27.11.2017

Rättelse: årtalet för ett tidigare dödligt knivdåd i Åbo, som nämns på denna plats i förra numret (s.212), var 1999, inte 2016. – Red.